

Integraal aanbesteden: vermijd versnippering

Leraar zijn is een geweldig vak, maar de meeste lokalen zijn geen prettige werkomgeving. Zowel docenten als leerlingen kunnen last ondervinden van een slecht binnenklimaat, wat het lesgeven niet makkelijker maakt. De luchtkwaliteit in Nederlandse scholen is over het algemeen slecht, zowel in de gymzaal als in andere lokalen. De problemen in de huidige scholenhuisvesting vragen om een andere, integrale aanpak.

Door: Elly van der Zee

Berging met afsluitbarekasten

Van de anderhalf miljoen leerlingen in het basisonderwijs zit tachtig procent in schoolgebouwen met een slecht binnenklimaat. Dit gaat ten koste van hun gezondheid en prestaties, en dat geldt tevens voor de leerkrachten. Dit staat in het adviesrapport 'Gezond en goed, scholenbouw in topconditie' dat de Rijksbouwmeester op 9 juli 2009 uitreikte aan het Ministerie van Onderwijs.

Versnipperd proces

Een belangrijke oorzaak van slechte scholenhuisvesting is de versnippering van het bouwproces. Opdrachtnemers stemmen hun

werkzaamheden onvoldoende op elkaar af. Louk Heijnders, directeur Servicecentrum Scholenbouw¹: "Meestal stapt men in een geknipt proces waarbij architect, aannemer, adviseur of installateur uitsluitend streven naar optimalisatie van hun deel van de opdracht. Over onderlinge relaties tussen keuzes die in dat proces worden gemaakt, maakt niemand zich druk. Keuzes voor isolatietechnieken worden bijvoorbeeld gemaakt zonder de keuzes voor verwarmingsinstallaties te herzien. Gezien de lage budgetten is het op de lange termijn de vraag of het opgeleverde product kan voldoen aan de gestelde eisen. Doordat de opdrachtnemers langs elkaar heen werken, is er altijd sprake van meerwerk. Keuzes die in het begin voordelig lijken, leiden meer dan eens op de lange termijn tot flinke kostenposten en een vertraagde oplevering van het schoolgebouw."

Gevolgen van versplintering in het bouwproces nemen toe door ontwikkelingen in de bouwkolom. De bouwkolom wordt gefragmenteerder.

Heijnders: "Gebouwen worden steeds complexer en het is steeds moeilijker om deskundig en gespecialiseerd personeel te krijgen. Het is een kwaliteitsprobleem. Opdrachtgevers concentreren zich op de laagste prijs, waarmee ze voorbij gaan aan efficiënte oplossingen van bouwers die een veel gunstiger prijs-kwaliteitverhouding opleveren."

Andere/meer eisen aan schoolgebouwen

De kwaliteit van schoolgebouwen en gymzalen is ook beïnvloed doordat er andere eisen worden gesteld dan vroeger. "De aard, intensiteit en de duur van het gebruik van schoolgebouwen zijn de afgelopen jaren sterk veranderd. De huidige programma's van eisen leiden tot gebouwen die niet meer voldoen aan de verwachtingen", schrijft Rijksbouwmeester Van der Pol. Opdrachtgevers voor scholenbouw stellen doorgaans een Programma van Eisen (PvE) op. Hierin staan specifieke technische eisen, gebaseerd op eerdere bouwprocessen.

Tegenwoordig werken leerlingen meer in groepjes en ze krijgen minder klassikale lessen. Bovendien zijn er steeds meer computers aanwezig, die behoorlijk veel warmte uitstoten. Brede scholen zijn in opkomst, scholen waar activiteiten als kinderopvang en sport in het schoolgebouw zijn gehuisvest. Daarnaast is duurzaamheid een belangrijk begrip geworden voor schoolleiders. Deze ontwikkelingen vragen om aanpassingen aan schoolgebouwen: de standaardisen van vroeger voldoen niet meer. Schoolleiders kennen de ontwikkelingen als geen ander, maar weten ze niet meteen te vertalen naar het bouwproces.

Afscheiding met net

Onvoldoende kennis bij opdrachtgevers

Een derde factor die de kwaliteit van schoolgebouwen beïnvloedt, is de professionaliteit van de opdrachtgever. De school en de gemeente zijn samen verantwoordelijk voor de scholenhuisvesting. Voor beide partijen zijn bouwprocessen geen dagelijkse activiteit. Daar komt bij dat schooldirecteuren al druk genoeg zijn met het leiden van de school: ze hebben de tijd niet om zich volledig op het bouwproces te concentreren.

Louk Heijnders, directeur Servicecentrum Scholenbouw: “School en gemeente schakelen adviseurs in en vergaren kennis, maar hebben doorgaans onvoldoende grip op het bouwproces. Mijn ervaring is dat hoe complexer het wordt, des te minder diep je er in moet willen zitten. Voor een schoolbestuur leidt de realisatie van nieuwbouwprojecten enorm af van hun primaire taak.”

Binnenklimaat

Heijnders komt terug op de binnenklimaatproblematiek: “Intensiever gebruik van schoolgebouwen, onvoldoende kennis bij opdrachtgevers en versnippering van het proces leiden bijna onherroepelijk tot gebouwen met een slecht binnenklimaat. Bij het opstellen van een programma van eisen (PvE) ervaren architecten en technisch adviseurs keer op keer dat het binnenklimaat niet voldoende leeft bij gebruikers. Dat het binnenklimaat niet het nodige comfort levert, ervaren de betrokkenen pas nadat een nieuw (of gerenoveerd) gebouw is opgeleverd. Als men dan aan de bel trekt, blijkt het te laat.”

Met het rapport van de Rijksbouwmeester aan het Ministerie is er een impuls gegeven aan het verbeteren van het binnenklimaat in scholen. Het bevorderen van betere scholenhuisvesting begint met integraal aanbesteden.

Integraal aanbesteden

De bovengenoemde problemen in scholenbouw kunnen worden

opgelost met een integrale aanpak. Om versnippering van het bouwproces tegen te gaan, kunnen opdrachtgevers integraal aanbesteden. Dit betekent dat de bouwfasen worden geïntegreerd. Tijdens ontwerp en bouw worden toekomstige effecten op het beheer al in de plannen meegenomen. Bij integraal aanbesteden worden gebruikers in het ontwerpproces betrokken, zodat er rekening wordt gehouden met de veranderde eisen aan scholenbouw. Een docent bewegingsonderwijs zou al in de ontwerpfase moeten aangeven waar een lokaal volgens hem aan moet voldoen, zodat er rekening kan worden gehouden met zijn wensen.

Bij integraal aanbesteden ligt de verantwoordelijkheid voor het realiseren van een functioneel gebouw bij de opdrachtnemer, niet bij de opdrachtgever. Een dergelijke integrale aanbesteding van bouwfasen verkleint de kans dat een gebouw na oplevering meerwerk oplevert.

Over de organisatie

Servicecentrum Scholenbouw (SCS) adviseert over integraal aanbesteden, om betere scholenhuisvesting te bevorderen. Ambassadeurs van SCS hebben brede deskundigheid op het gebied van scholenbouw en geven onafhankelijk advies. De website: www.scsb.nl

Elly van der Zee is communicatiemedewerker bij Servicecentrum Scholenbouw

1 Servicecentrum Scholenbouw (SCS) is een onafhankelijke stichting die betere scholenhuisvesting bevordert

Correspondentie:

e.zee@scsb.nl

Tel.: 070 315 3355